

A sas szimbólumai

A sas mély értelmű, összetett jelkép, sokrétű jelentéstartalmat szimbolizálhat. Nagytestű ragadozó madár, a madarak királya, az ég, a Nap, az eget ostromló erő és harciasság, és az isteni uralom jelképe. A napistenek emblémája, diadal a sötétség felett. A keresztény szimbolikában Jézus Krisztus égi aspektusa.

A kereszténység a sast a keresztség felvételével nyert új élet, az újjászületés és a kegyelemmel megerősített lélek erejével hozta összefüggésbe. A fönixhez hasonlóan képes megfiatalodni (pl. háromszori vízbe merüléssel) – ezért lett a vízzel keresztelés szimbóluma, és jelenik meg gyakran keresztelőmedencéken. Ahogy az Ószövetségben, a Zsoltárokban, illetve Izajásnál olvashatjuk:

...mint a sasé, megújul ifjúságod. (Zsolt 103,5)

De akik az Úrban bíznak, új erőre kapnak, szárnyra kelnek, mint a sasok. (Iz 40,31)

Ezékielnél olvasható a példabeszéd a díszes tollazatú hatalmas sasról, mely az Urat és Babilón királyát jelképezi.

Egy nagy szárnyú, díszes tollazatú hatalmas sas kiterjesztette szárnyait, elment a Libanonra, és elvitte a cédrusfa hegyét. Letörte a legkiemelkedőbb ágát, elvitte a kereskedők országába, és letette a kereskedők egyik városába. Aztán vette a cédrus egyik hajtását, és elültette a jól előkészített földbe, bőséges vízfolyás mellé, odaültette szegélynek. Az ág gyökeret eresztett, és alacsony növésű, dús szőlővé fejlődött. Ágait feléje fordította, gyökerei meg alatta voltak. Szőlővé fejlődött, vesszőket hajtott és ágakat növesztett. Volt egy másik nagy szárnyú és díszes tollazatú, hatalmas sas is. S lám, a szőlő feléje eresztette ki gyökereit, feléje nyújtotta vesszőit arról a földről, ahova ültették, hogy öntözze. Termékeny földbe, bőséges vízfolyás mellé ültették, hogy vesszőket hajtsa és termést hozzon, és gyönyörű szőlőtővé fejlődjön. Mondd ezért: Ezt mondja az Úr, az Isten: Javára válik ez? Vajon a sas nem tépi ki a gyökereit, nem szakítja le gyümölcsét, nem teszi tönkre minden gyenge hajtását? Nem is kell erős kéz és népes nép, hogy kitépje gyökereit. (Ez 17, 1-9)

Jóbnál az Úrnak kijáró engedelmisség és a belé vetett feltétlen bizalom szimbóluma:

A te parancsodra száll a sas fölfelé és építi a fészket a magasságokba? A sziklák közt lakik, ott tölti az éjjelt, a hegyen, bérceken és a sziklacsúcson. Onnan kémlelődik élelem után, és a messzeségbe kalandoz a szeme. (Jób 39,27-29)

A sas a keresztény erények közül a hitet, a bátorságot és a szemlélődő életet jelképezi.

A Napba néző sas a kontempláció, az isteni titok látásának szimbóluma: az ókori állatkönyvek olyan erőt tulajdonítottak neki, hogy képes hunyorgás nélkül beletekinteni a napba, és fel tud emelkedni az ember számára megközelíthetetlen égi magasságokba, így a Nap fényét elviselni képes sasszem a kontemplációra, az isten világra függesztett tekintettel élni képes ember adottságaira utal. Magas röptét Krisztus mennybemenetelének szimbólumaként is felfogták. Mint kígyó- és sárkányölő a szellemi princípium győzelmét jelenti a fizikai szféra felett, és a világosságnak a sötétség erői felett aratott győzelmét szimbolizálja. A bikával vagy az oroszlánal küzdő sas ábrázolása szintén ezt a jelentést hordozza. Így válhatott Krisztus szimbólumává is, kiegészülve az isteni titok látásának, a szellem az anyag fölött aratott győzelmének, a mennybemenetelnek, és a feltámadásnak a gondolatával.

A keresztény ikonográfiában János evangélista szimbólumaként, valamint Illés próféta és a feltámadott Krisztus attribútumaként vált általánossá, de egyébként is kizárólag pozitív jelentések (erő, megújulás, kontempláció, éleslátás, királyi természet) kapcsolódnak hozzá.

A karmai között halat tartó sas (pl. capuai keresztelőkápolna mozaikja) együttese Krisztust jeleníti meg, aki a hívőket kiemeli a bűn tengeréből, lelküket a mennybe ragadja.

Ezékiel könyvében (1,10) és a Jelenések könyvében (4,7) megjelenő negyedik állat, a sas János evangélista szimbóluma: a magyarázat szerint János evangéliumának kezdősorai úgy emelik fel a hívő lelkét a mennybe, a fény felé, ahogy a sas repül fel a Naphoz.

Irodalom:

Jelképtár (Helikon, 2010.)

Szimbólumlexikon (Corvina, 1996.)

Szimbólumtár (Balassi, 1997.)